

káni szomszédaink történelmének, közviszonyainak, nemzeti törekvéseinek rendszeres tanítását kívánja, legalább a keresk. iskolák felső osztályában; esetleg történelmi szeminárium keretében szükséges a Balkán gazdaságpolitikai történelmének ismertetése is, hogy a háború után ne csupán megtúrt és alárendelt szerepünk legyen ott a németek mellett. — Ismét egy jele annak, hogy tanáraink készek az iskolai tanítás és a nemzeti politika kapcsolatát megerősíteni, azaz saját munkájukat tervszerűen a nemzeti politika szolgálatába állítani. Minél szomorúbban látjuk, hogy éppen az itt is felhangzó kívánságot réges-régen kellett volna az illetékeseknek teljesíteniök: annál erősebben óhajtjuk, hogy végre-valahára egész köznevelésünk a legnemesebb nemzeti politikai alapon szerveztessék!

Magyar Tanítóképző (1915) 8. és 9. számában *Fekete József* a tanítónövendékek kötelező magánolvasmányairól nyújt az értesítők alapján tájékoztatást, egyes pontokon szomorúan érdekes adatokat tárva fel némelyik (felekezeti) tanítóképzőintézet értesítőjéből kitetsző «felületesség és avatatlanság» jellemzésére. A magánolvasmányokat F. a pedagógiai és a magyar nemzeti gondolkodás, a tanítói és nemzeti műveltség megteremtése és mélyítése érdekében kívánja s mivel úgy tapasztalja, hogy ezt az ügyet a tanári testületekre vagy éppen egyes tanárookra hagyni tovább nem lehet, a minisztériumtól reméli a már megtörtént hivatalos kezdések folytatásaként az egységes és végleges rendezést. A pedagógiai és magyar irodalmi olvasmányok kiválasztásának a szempontjait részletesen kifejti s eközben nyomatékosan hangsúlyozza, hogy a tanítóképzők céljához és a növendékek minőségéhez kell alkalmazkodni. «Növendékeinkben rászoktatással vagy rászoritással egyirányú, határozottan szakszerű pedagógiai érdeklődést, gondolkodást kell fejlesztenünk és nevelnünk, hogy ez hivatásuk értékelésének és szeretetének forrása, a további szakirányú önművelésben serkentőjök, népnevelő munkájuk eredményességének pedig biztosítéka legyen.» Rámutat azonban pedagógiai irodalmunk komoly hiányaira is és az ezeken való segítséget pedagógiai íróink s a tanítóképzői pedagógiatanárok sürgős feladatának tartja. A 10. számban *Quint J.* «tanítóképzői pedagógiai múzeumok» létesítését javasolja: ezek világos képet adnának egy-egy tanítóképző fejlődéséről, mai szervezetéről és munkájáról, tanárainak és növendékeinek tevékenységéről stb. «s egyes vidékek helyi viszonyaihoz és népiskoláinak érdekeihez» alkalmazkodnának. Felsorol nagy tömeg kérdést, amelyeket a múzeum megvilágíthatna. — E gondolattal foglalkozni érdemes, annál inkább, mert egyik képzőnk ezt régebben elkezdte (*I. Molnár O.*, M. P. 1913 : 647. l.) s megyei tanszermúzeum alakjában *Eötvös K. Lajos* tanfelügyelői működése közben több helyen kísérelt meg hasonlót. Vezető szempontnak mindenesetre csak a tanítónevelésnek lehet lennie.

Népnevelő (1 16) 1. sz. *Éltes M.* ismerteti a kecskeméti, egri, szatmári, debreczeni, brassói, nagybecskereki, budapesti községi kisegítőiskolák működését (a csongrádi nem adott értesítőt) s kívánja, hogy az ilyen iskolából kilépők sorsáról is tájékoztassák a közönséget; a gyenge-tehetségűek ugyanis továbbra is támogatásra, fokozottabb ellenőrzésre szo-

rulnak s ezt az illető kiegészítő-iskolának kell magára vállalnia. A *szervezettség* «a keresztény szellemű köznevelés» feladataira való előkészítést látja a mostani időkben feladatának; ez a szám több ilyen irányú cikket közöl s a gyermeklélek mostani jelenségeinek, a társadalmi rétegek lelki igényeinek fűrkészésére buzdít. — Nagy szolgálatot tenne ez a lapunk is, ha munkatársai saját falujuk, vidékük vagy szűkkörű, közvetlen környezetök most észlelhető szükségleteit, fogyatkozásait, biztató jellemvonásait szednék apróra és ezeket közölve, anyagot nyujtanának későbbi összefoglalások számára. A megyei tanügyi lapok feladata is ez volna ma.

Uránia (1916) 1. sz. közli *Molnár Viktornak az Uránia-Színház R.-T. idei közgyűlésén Új közszellem* címen tartott beszédét. Közművelődésünk vezéreinek és küzdő katonáinak a szelleme «még nem ment annyira a köztudatba, hogy abból mindenkit átható egészséges közszellem, vezérlő világnézet és egyetemes akarat fejlődhetett volna ki.» Ily közszellem főként gazdasági életünkben hiányzik. Ez «alig kapcsolódik be közéletünkbe, egészen egyéni életet él és külön célokat követ... mert magára hagytuk» holott «az szükséges, hogy minden gazdasági érdekcsoport, minden foglalkozási ág és általában minden társadalmi réteg az összesség javával számolni akaró és azzal megalkudni tudó, egységes és okos közszellemben kormányoztassék. A gazdasági életbe is bele kell kényszerítenünk a nemzeti kultúrászellemet, amely elsősorban az összességet, az ország közérdekét, Magyarország életcéljait és csak második sorban önmagát imádjá.» Ezen a fonálon jutunk oda, hogy köznevelésünk egyes intézményeinek szóban levő reformálását a nemzet gazdasági érdekeivel összhangba hozni igyekezzünk. — Amit itt Molnár V. kimondott, hogy t. i. gazdasági életünket magára hagytuk, úgylis kell érteni, hogy magokra hagytuk azokat, akik ezt az életet irányítják; nem gondoskodunk eléggé arról, hogy ezen a téren magunk is versenyre képesek legyünk, hogy fiaink ilyen munkára hajlandók és képesek legyenek. Igaz: «gazdasági politikát kell kezdeményeznünk, amely az erkölcsi és gazdasági elvadás ellen megvéd bennünket», de tegyük hozzá: ennek csak a művelődési politikával karöltve lehet sikere. Ismeretes, hogy a szerző is ezt tartja.

Napredak 1915. évf. (Zágráb.) A horvát Pedag.-irodalmi Társaság havi folyóirata. Elméleti részében a következő cikkeket közli. *D. Trstenjak*: Az önállóság nevelése. Az író szerint az önállóságot csak részben fejlesztheti az iskola és az önálló nevelés abban a gyermekben, kiben hajlandóság van erre. Nagy fontosságot tulajdonít az önállóságnak, mely a szabad, független gondolkodással párosul. Más cikkeiben hangoztatja a szerves nevelést az egyoldalú gépiesség helyett. Rámutat a nevelésre káros hatású nemzeti hibákra, mint: az állhatatosság hiánya és a gyenge erkölcsi erő, az összetartás és a műveltség hiánya. Ismerteti Pestalozzi nevelési elveit. Kisebb közleménye: A gyermek kíváncsiságáról, melyet alkalmas válaszokkal ki kell elégiteni. *I. Marić*. A szabad akarat védelméről írt cikkében összefoglalja a különböző véleményeket; a determinizmus híveiről ír és cáfolja A. Kunek véleményét, aki szerint a determinizmus híve nem egyúttal felekezetenkívüli, sem pedig materialista-